

**Ulyana Gylka, Candidate of Economic Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department of Management
in the Transport Industry
Danube Institute of National University "Odessa Maritime Academy"
Izmail, Ukraine**

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-495-5-2>

**ECONOMIC GROWTH OF UKRAINE:
VIEW IN THE CONTEXT OF J. KEYNES'S
«THE GENERAL THEORY...»**

**ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ:
ПОГЛЯД В КОНТЕКСТІ «ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ...»
ДЖ. КЕЙНСА**

Актуальність теми обумовлена гострою потребою у підвищенні обсягів суспільного виробництва задля досягнення переможного завершення війни. Підкреслимо, що це є лише частиною результату великого дослідження, присвяченого вивченню причин відсутності стабільного економічного розвитку в Україні. Предметом даної частини дослідження є розгляд того, чому кейнсіанський метод досягнення економічного зростання став непопулярним. Для цього розглянемо деякі сучасні моменти в економіці України.

Напередодні повномасштабного військового вторгнення стали помітними розквіт українських міст та підвищення добробуту значної частини населення. У пресі з'явилися публікації про досягнення та перевищення валового внутрішнього продукту (ВВП) України рівня 1991 року. Однак він ледве перевищує половину колишнього рівня [1]. Виникає питання, у чому справа? Відповідь на це питання, зазвичай, знаходять як в корупції, так і в політичних пристрастях, однак при цьому зовсім не беруть до уваги відсутність науково обгрунтованої економічної стратегії.

Головним постулатом класичної економічної науки щодо економічного зростання є збільшення обсягу інвестицій. Яскравим доказом справедливості цього постулату є економічний зліт США у двадцяті роки минулого століття. Однак, не слід забувати, що цей зліт закінчився світовою економічною кризою та тотальним безробіттям.

З кризи виходили інтуїтивно, за рахунок державних позик і замовлень. Наукову базу під цей інструмент виходу з кризи та досягнення економічного зростання підвів англійський економіст Джон Мейнард Кейнс вже після завершення кризи. У своїй книзі «Загальна теорія зайнятості, відсотка та грошей» Кейнс вказав шлях до перемоги над безробіттям. Побічним продуктом цієї праці виявився висновок про те, що безробіття є колосальним ресурсом для досягнення економічного зростання. Окрім цього, слід зауважити, що методи його досліджень були закладені в основу нового напрямку в економічній теорії, яка отримала назву макроекономіки.

Свою книгу Кейнс почав традиційно з тези про те, що для виходу з кризи та досягнення зростання потрібні інвестиції, проте, маючи на увазі загальні інвестиції. Його послідовники-кейнсіанці пішли далі, розділивши інвестиції на дві частини: інвестиції, спрямовані на вдосконалення виробництва споживчих товарів, та інвестиції, що розвивають виробництво неспоживчих товарів: будівництво доріг, соціального житла, розвиток освіти та ін. При цьому виявилось, що інвестування у виробництво споживчих товарів веде до підвищення продуктивності праці та зростання безробіття, а це – шлях до нової кризи. В свою чергу, інвестування у невиробничу сферу «підбирає» всіх безробітних, дає їм кошти для існування, підвищує сукупний попит та мотивує подальший розвиток товарного виробництва.

Важливо відмітити, що інвестування держави у невиробничу сферу не потребує заощаджень, оскільки таке інвестування здійснюється через збільшення числа заробітних плат, а не підвищення рівня заробітної плати, воно не тягне за собою інфляцію. Все збільшення грошової маси погашається зростанням виробництва та реалізації споживчих товарів, а це означає – гроші можна просто надрукувати.

Як це не парадоксально, але повернемося до тридцятих років минулого століття. Америка будувала та відвантажувала до Радянського Союзу (у тому числі й в Україну) тисячі заводів. Тут під керівництвом американських фахівців їх монтували та запускали в роботу. Натомість Америка отримувала приблизно половину того, що це коштувало, а решту грошей вона друкувала. Як кінцевий результат досягнутого – криза зупинена.

На теперішній час в Україні, як і тоді в Америці, склався найвищий рівень безробіття, але українськими економістами американський досвід, як і досвід усієї Європи, був проігнорований. Увесь безцінний

трудоий ресурс був відправлений на заробітки за кордон. Чому це сталося?

Відповідь на це питання вже була наведена вище: корупція, політика, ігнорування законів економічної науки. Зупинимося на одній з причин, через яку кейнсіанська наука була ігнорована. Після Другої Світової війни, у процесі відновлення народного господарства, ресурс вільної робочої сили був вичерпаний. Кейнсіанство втратило свою актуальність. У всьому світі політики, які були прихильниками кейнсіанського шляху розвитку, були усунені від влади. Процесу відходу від кейнсіанського шляху сприяла також й сама економічна наука. Досить згадати славнозвістне рівняння Ірвінга Фішера, з якого випливає, що всяке збільшення грошової маси веде до розвитку інфляції [2]. Рівняння є правильним та має сенс, але його інтерпретація є хибною. Або доказ рівності інвестицій та заощаджень його однофамільця Стенлі Фішера [3]. Такий підхід, як показала практика, виявився некоректним.

Ігноруванню кейнсіанського методу в Україні досі сприяє і власний негативний український досвід збільшення грошової маси. Він завжди призводив не до економічного зростання, а до інфляції. Помилка Національного банку у тому, що він збільшував грошову масу, на ряду з підвищенням рівня доходів суб'єктів господарської діяльності, а робити це потрібно було за рахунок збільшення числа зайнятих у виробництві людей, без підвищення рівня доходів.

Розглянемо, ще одну з причин, через яку кейнсіанський метод розвитку не було впроваджено в економіку України. Причина цього криється у самій книзі Кейнса. Ось як відгукувався про неї Пол Самуельсон: «Це погано написана, погано організована книга; ... Вона повна ілюзій та непорозумінь: вимушене безробіття, одиниця заробітної платі, рівність заощаджень та інвестицій, ... Але коли все це лишається позаду, ми знаходимо аналіз ясним і новим. Коротше кажучи, це робота генія» [4].

Цю книгу надзвичайно важко читати та осмислювати. Рідко можна зустріти економіста, який прочитав її повністю. Як приклад складного, сумбурного та суперечливого викладу змісту книги можна навести уривки з аналізу двох розділів, присвячених доказу рівності інвестицій та заощаджень. Тут можна зустріти все: і застосування терміну «заощадження» замість словосполучення «капіталістичне накопичення»; і розуміння під інвестиціями приросту цінності капітального майна замість вкладення, що створюють приріст цінності капітального майна.

У згаданих розділах Кейнс упускає бізнес як суб'єкт інвестування. Він наполегливо стверджує, що всі заощадження витрачаються на інвестиції, попри наявні накопичення громадян та бізнесу [5]. Він не допускає можливості інвестицій перевищувати розміри заощаджень. Наведений висновок рівності інвестицій та заощаджень абсолютно некоректний (саме в такому вигляді цей вищезгаданий висновок прийнятий С. Фішером). Кейнс припускає можливість інвестування грошей, неодержаних від реалізації продукції. Коротше кажучи, він наполягає на рівності інвестицій та заощаджень тоді, коли дійсність не підтверджує його переконання.

Говорячи про рівність інвестицій та заощаджень, слід враховувати й лінгвістичні тонкощі. Приймаючи рівняння $I = S$ буквально, логічно припустити, що бізнес має капіталістичні накопичення, а громадяни – заощадження. З цих коштів здійснюються інвестиції. І в якийсь момент сума залишків накопичень та заощаджень стає рівною величині здійснених інвестицій. Така ситуація цілком можлива і вона абсолютно не ідентична досліджуваній рівності в розумінні Кейнса. Ця обставина здатна спантеличити навіть досвідченого читача.

Наприкінці книги, у двадцять другому розділі, Кейнс несподівано дійшов висновку, який суперечить усьому, що він написав про рівність інвестицій та заощаджень раніше: «... міркування, яке передбачає, що заощадження та інвестиції можуть бути однакові за величиною, є нісенітницею» [6]. Отже, немає жодної рівності інвестицій та заощаджень. Все це – нісенітниця.

Подібний текст властивий усій книзі, а не лише двом розділам. Наслідком такого викладу думок генія, стало неприйняття книги та нерозуміння його ідей більшістю економістів, не кажучи вже про політиків. Звідси й результат: благословенний момент накопиченого трудового ресурсу було втрачено.

Література:

1. Як змінилася економіка за тридцять років незалежності : веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2021/08/23/677115/> (дата звернення: 15.10.2024).
2. Економічна енциклопедія: у 3 т. / відп. ред. С. В. Мочерний. Київ : Видавничий центр «Академія». Т. 3, 2002. 952 с.
3. Stanley Fischer, Rudiger Dornbusch, Richard Schmalensee. Economics. Publisher, McGraw-Hill, 1988. p.813.
4. Samuelson P. Lord Keynes and The General Theory. *Econometria*. 1946. № 3. P. 190.

5. Ломакович Віталій. 4,6 трлн поза банками, понад 700 млрд вільних коштів банків: як змусити їх працювати. Мінфін: веб-сайт. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2024/02/19/121788682/> (дата звернення: 20.09.2024).

6. Keynes John Maynard. The General Theory of Employment, Interest and Money Publisher : Macmillan Cambridge University Press, for Royal Economic Society. 1936, p. 190.